

Dozwolony użytek

WIEDZA W PIGUŁCE

W świetle prawa autorskiego z utworów innych osób możesz korzystać jedynie za ich zgodą. Są jednak pewne czynności, które takiej zgody nie wymagają. Nazywamy je dozwolonym użytkowaniem.

Na tej zasadzie wszyscy korzystamy z książek w bibliotekach, oglądamy dzieła sztuki w muzeach oraz szukamy materiałów w archiwach.

Bez zgody autora możesz także:

- cytować
- kopiować
- ściągać z internetu
- rozpowszechniać wśród rodziny i znajomych

Cytat to fragment utworu, który zamieszczasz w swoim dziele. Może to być część opowiadania w wypracowaniu albo krótki fragment ulubionego teledysku wmontowany do filmu. Krótkie utwory można cytować w całości. Cytat zawsze powinien mieć uzasadnienie i być osadzony w odpowiednim kontekście. Pamiętaj o tzw. opisanu cytatu, czyli podaniu autora i tytułu.

Możesz kopiować utwory, ale rozpowszechnianie jest dozwolone tylko wśród rodziny i znajomych. To oznacza, że piosenkę możesz skopiować przyjacielowi, ale nie możesz zamieścić jej w internecie, gdzie dostęp do niej będą mieli wszyscy. Nie wolno też wykorzystywać utworów bez pozwolenia w celach komercyjnych, czyli zarabiać na nich pieniędzy.

Ściąganie z internetu? Jest legalne. Przecież każda czynność w sieci to ściąganie danych. Nie wolno udostępniać dzieł innych twórców w sieci, ale ściąganie ze stron lub za pomocą różnych programów jest dozwolonym użytkowaniem.

Uwaga! Pamiętaj, że programy P2P takie jak BitTorrent jednocześnie pobierają i udostępniają informacje. Dlatego nie wolno ich wykorzystywać do utworów pod ochroną praw autorskich. Wolno z nich korzystać do dzielenia się utworami z domeny publicznej lub opublikowanymi na wolnych licencjach.

Bardzo wiele instytucji — takich jak szkoły, biblioteki czy prasa — posiada specjalne dodatkowe uprawnienia dozwolonego użytku. W szkołach podczas lekcji możecie używać wszystkich materiałów, także tych pod ochroną praw autorskich, za darmo i bez konieczności uzyskania pozwolenia.

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Które z poniższych czynności są legalne:

- ☐ ściąganie filmu za pomocą programu peer2peer
- ☐ oglądanie filmów na YouTube'ie
- ☐ nagranie własnej wersji piosenki Celine Dion i wrzucenie na YouTube

- ☐ zamieszczenie w internecie prezentacji ze zdjęciami z wakacji z podkładem muzycznym składającym się z kilku piosenek chronionych prawem autorskim
- ☐ skserowanie rozdziału podręcznika do biologii
- ☐ sprzedanie książek z poprzedniej klasy
- ☐ sprzedanie skserowanej książki do historii
- ☐ wrzucanie zrobionego przez siebie zdjęcia do serwisu społecznościowego
- ☐ wrzucenie zdjęcia zrobionego przez kogoś do serwisu społecznościowego bez jego zgody
- ☐ tworzenie demotywatorów jako parodii
- ☐ zrobienie kopii albumu muzycznego koleżance
- ☐ ściąganie filmu z serwisów przechowywania plików
- ☐ słuchanie audycji radiowej na podcaście na odtwarzaczu w drodze do szkoły
- ☐ pokazanie krótkiego fragmentu filmu w ramach prezentacji na lekcji
- ☐ zainstalowanie systemu operacyjnego chronionego prawem autorskim pożyczonego od koleżanki
- ☐ sprzedanie kopii gry komputerowej sąsiadom
- ☐ ściąganie filmów z YouTube'a

Zadanie 2.

Wskaż, co można robić w ramach dozwolonego użytku.

W ramach dozwolonego użytku

Kategorie:

- można:
- nie można:

Elementy do przyporządkowania:

- cytować
- ściągać
- rozpowszechniać
- kopiować

SŁOWNICZEK

- **dozwolony użytek:** możliwość nieodpłatnego korzystania z dzieła bez zgody posiadacza praw majątkowych. Dozwolony użytek osobisty oznacza możliwość korzystania z dzieła, jak również kopiowanie go na użytek własny lub osób bliskich. Istnieje także dozwolony użytek publiczny, z którego korzystają biblioteki, muzea, archiwa i szkoły.
- **monopol autorski:** prawo autora do kontrolowania tego kto i jak wykorzystuje jego utwór.
- **cytat:** włączanie urywków utworów lub całości drobnych utworów do własnego dzieła.

- **technologia peer2peer:** model komunikacji w sieci komputerowej, który zapewnia każdemu użytkownikowi takie same prawa (w przeciwieństwie do modelu klient-serwer, w którym klient musi polegać na serwerze). W sieciach P2P każdy komputer może jednocześnie pełnić zarówno funkcję klienta, jak i serwera. Cała komunikacja odbywa się bez pośrednictwa centralnego serwera co zapewnia jej elastyczność i brak ograniczeń dla nowych użytkowników przed przyłączeniem się. Najpopularniejszymi systemami opartymi o model P2P są sieci wymiany plików takie jak BitTorrent oraz komunikatory, np. Skype

---

Tekst: Joanna Ruta Baranowska, scenariusz: Weronika Paszewska, konsultacja merytoryczna: Jarosław Lipszyc.
Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/dozwolony-uzYTEK/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe.

Podstawa programowa:

Język polski, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Plastyka, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji – percepcja sztuki.

Nowa podstawa programowa:

Informatyka, VII-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń opisuje kwestie etyczne związane z wykorzystaniem komputerów i sieci komputerowych, takie jak: bezpieczeństwo, cyfrowa tożsamość, prywatność, własność intelektualna, równy dostęp do informacji i dzielenie się informacją.

Uczeń postępuje etycznie w pracy z informacjami.

Uczeń rozróżnia typy licencji na oprogramowanie oraz na zasoby w sieci.

Uczeń poprawnie posługuje się terminologią związaną z informatyką i technologią.

Etyka, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń podejmuje namysł nad problemem własności intelektualnej; wyjaśnia czym jest plagiat oraz formułuje ocenę moralną dotyczącą plagiatu.

Uczeń podaje przykłady właściwego i niewłaściwego wykorzystywania nowoczesnych technologii informacyjnych.

Język polski, VII-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji.

Informatyka, liceum i technikum

Treści nauczania

postępuje zgodnie z zasadami netykiety oraz regulacjami prawnymi dotyczącymi: ochrony danych osobowych, ochrony informacji oraz prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej w dostępie do informacji; jest świadomy konsekwencji łamania tych zasad.

respektuje obowiązujące prawo i normy etyczne dotyczące korzystania i rozpowszechniania oprogramowania komputerowego, aplikacji cudzych i własnych oraz dokumentów elektronicznych.